

УДК 332.135:334.7

Г.М. Рижакова,

докт. екон. наук, професор
ORCID: 0000-0003-1750-5964

Ю.А. Чуприна,

канд. техн. наук, доцент
ORCID:0000-0001-6945-7904

Д.О. Гавриков,

аспірант
ORCID: 0000-0002-3525-0208

М.В. Бородавка,

аспірант
ORCID: 0000-0003-4758-0113

Київський національний університет будівництва і архітектури

ФОРМУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОГО КЛАСТЕРУ У ФОРМАТІ ДЕРЖАВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ

В статті розглядається формування управління потенціалом будівельного кластеру в частині інвестиційно-будівельних проектів державних цільових програм. В статті виділено основні особливості реалізації програми розвитку будівельного кластеру у форматі державних інвестиційних програм. Запропонована модель функціонування і організації будівельного кластера, специфічною особливістю якої є відмінні від інших моделей взаємозв'язок і взаємодія між елементами кластера, що дозволяє вирішити різноманітний спектр питань.

Ключові слова: *будівельний кластер, інвестиції, будівельне підприємство.*

Вступ. Реалізація кластерної політики передбачає забезпечення ефективної взаємодії органів виконавчої влади та об'єднань підприємств в будівельній сфері. Функції щодо забезпечення ініціювання розробки стратегії розвитку кластера, сприяння його організаційного розвитку та основного об'єму фінансової підтримки кластерних ініціатив повинні реалізовуватися органами виконавчої влади (регіону, муніципального освіти).

Аналіз публікацій. Особливості формування та функціонування кластерних утворень вивчали як іноземні, так і вітчизняні науковці, а саме: М. Портер, Д. Харт, Р. Мартін, С. Рекорд, С. Соколенко, В. Геєць, М. Кизим, М. Войнаренко, Є. Криківський, А. Присяжнюк та інші.

Метою статті є огляд шляхів формування управління потенціалом будівельного кластеру в частині інвестиційно-будівельних проектів державних цільових програм.

Виклад основного матеріалу. В результаті реалізації програми створення кластера, що здійснюється на регіональному рівні, повинна бути забезпечена можливість ефективного і адекватного врахування пріоритетів розвитку кластерів в

рамках реалізації регіональних і муніципальних стратегій і програм соціально-економічного розвитку (включаючи проекти розвитку транспортної та інженерної інфраструктури, житлового будівництва), а також реалізації заходів в області підтримки малого і середнього підприємництва, інноваційної та технологічної політики, освітньої політики, політики залучення інвестицій, політики розвитку експорту, розвитку галузей економіки.

Результатом функціонування галузевого кластера буде: підвищення ефективності ведення господарської діяльності; збільшення ступеня керованості будівельним комплексом; посилення впливу на інституційні структури при просуванні інтересів учасників будівництва.

Показники, що характеризують розвиток кластера:

- частка підприємств, що впровадили нові технології протягом останніх трьох років в загальній кількості суб'єктів, що входять в кластер;

- частка підприємств, самостійно здійснюють виробництво будівельних матеріалів;

- ступінь локалізації будівельних підприємств;

- капіталізація будівельних підприємств.

Послідовність кроків по формуванню будівельного кластера представлена на рисунку 1.

Рис. 1. Послідовність кроків по формуванню будівельного кластера

У загальноприйнятих підходах внесок кластера в розвиток економіки оцінюється наступними показниками:

Ек1 - частка підприємств, що впровадили нові технології протягом останніх трьох років в загальній кількості суб'єктів, що входять в кластер;

Ек2 - частка підприємств, що самостійно здійснюють виробництво будівельних матеріалів;

Ек3 - ступінь локалізації будівельних підприємств;

Ек4 - частка працівників регіональних будівельних підприємств в загальній чисельності зайнятого населення;

Ек5 - частка загальної площі об'єктів, яка припадає на будівельний кластер;

Ек6 – частка зниження середньої ціни на нерухомість, що пропонується до продажу структурами будівельного кластера;

Ек7 – частка витрат на будівельні матеріали в собівартості будівельної продукції.

Вище вказаний перелік автор пропонує доповнити наступними показниками, які принципово важливі:

Ек8 - Частка підприємств, що функціонують більше 5-ти років з постійним рівнем достатньої рентабельності. Рівень достатньої рентабельності визначається з середнього рівня рентабельності по відповідній галузі.

Ек9 - Стійкість зайнятості. Розраховується як частка працездатного населення не змінює постійне місце роботи протягом 3-х років.

Ек10 - Рівень соціальної захищеності працівників підприємств кластера. Розраховується як частка чисельності працівників підприємств входять в кластер забезпечени повним соціальним пакетом. Повний соціальний пакет включає в себе добровільне медичне страхування, можливість безкоштовного отримання місць у відомчих дитячих садах, школах, санаторіях, профілакторіях та інше. Перелік може бути уточнений виходячи з особливостей специфіки кластера і регіону, де він розташовується.

Необхідність показників запропонованих автором обумовлена тим, що вони характеризують підвищення рівня продуктивності праці, зниження кадрової плинності, свідчать про максимальне розкриття творчого потенціалу працівників підприємств входять в кластер. Для економіки регіону дані показники будуть свідчити про динаміку податкових надходжень, про рівень соціальної напруженості.

Соціально-економічний розвиток регіону стосовно сукупності будівельних підприємств, які не ввійшли в кластер, і можуть бути розраховані наступним чином:

$$E_k^P = \sum_{i=1}^n k_i E_k^i \quad (1)$$

де $0 \leq k_i \leq 1, \sum k_i = 1$

Зважена експертна оцінка кластера визначається як сума показників помножених на значення ваги відповідно до вищевказаної формулою. При правильній територіальній організації будівельного кластера зв'язуються воедино різні сфери будівельної діяльності, тим самим досягається найбільший внесок всіх зацікавлених суб'єктів у створення кінцевого будівельного продукту. У такому

випадку замовник більш чітко формулює вимоги до проекту, має більше можливостей оцінити йому проектні рішення з урахуванням місцевих умов. Проектувальники більш ретельно вивчають прив'язки проекту, видають рекомендації щодо застосування ефективних матеріалів, типуажу будівель, раціоналізації будівельного комплексу. Внесок підприємця і постачальника матеріалів полягає в удосконаленні організації праці, підвищенні ефективності виробництва і застосування будівельних матеріалів. Застосування кластерних підходів в регіональній будівельній сфері веде до зниження транспортних витрат і збільшення використання ефективних місцевих будівельних матеріалів.

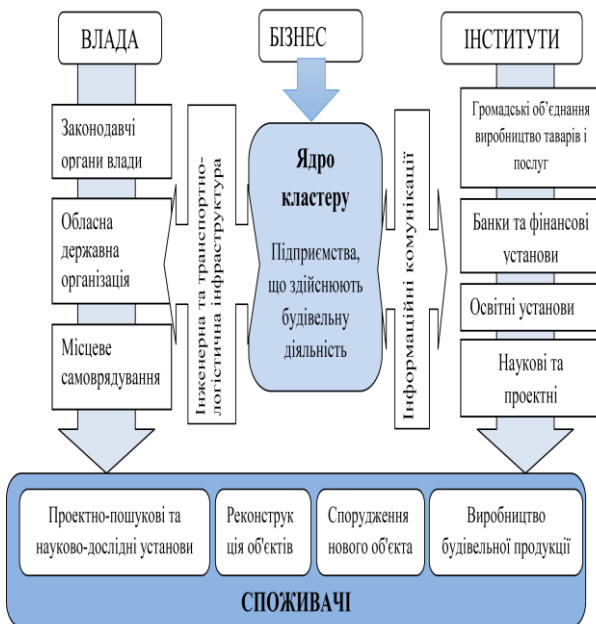

Рис.2. Структура будівельного кластеру.

Будівельний кластер відрізняється від інших типів об'єднань тим, що має більш широке членство і цілі.

На підставі результатів проведених досліджень запропонована модель функціонування і організації будівельного кластера, специфічною особливістю якої є відмінні від інших моделей взаємозв'язок і взаємодія між елементами кластера, що дозволяє вирішити різноманітний спектр питань.

Кластер формує новий тип відносин всередині кластера, а саме:

- Єдність мети учасників кластера призводить до прагненню в співробітництво.

- Запропонована модель має територіально-галузеву спрямованість. Підприємства різних галузей пов'язані між собою через єдину мету.

- У моделі кластер формується за допомогою достатньої кількості його елементів, враховані всі суміжні галузі та координаційна функція держави.

У моделі неминуче формуються нові сфери діяльності: соціальна (обслуговування співробітників), виробнича (тому що в кластер входять постачальники сировини), фінансово-кредитна (через обслуговуючі банки проходять всі грошові потоки) і т.д.

Регулювання і координація дій будівельних організацій, що входять в кластер, здійснюється Консультативним дорадчим органом. Всі інші елементи кластера виконують окрему функцію: контрольну, законодавчу, яка обслуговує. При цьому всі елементи кластера мають прямий зв'язок з будівельними організаціями, що виключає зайву бюрократію і дозволяє швидше і ефективніше розвиватися кластеру в цілому. Безумовно, при цьому враховуються особливості розвитку кожного регіону окремо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Застосування кластерних підходів в регіональній будівельній сфері веде до зниження транспортних витрат і збільшення використання ефективних місцевих будівельних матеріалів.

Таке інтегроване утворення можна розглядати у вигляді об'єкту інституціонального проектування, яке, однак, переважно зводиться до визначення раціональних границь фірми чи мінімізації трансакційних витрат. З оглядом на це пропонується змістити акценти на розгляд інтеграційного потенціалу суб'єктів господарювання з точки зору інституціоналізму.

Список літератури:

1. Попов О. Є. Теоретико-методологічні та концептуальні засади формування організаційно-економічного механізму корпоративного управління : монографія / О. Є. Попов. - Харків : ВД «ІНЖЕК», 2009. - 390 с.

2. Тянь Р.Б. Перспективи та проблеми інвестиційної політики підприємств будівельного комплексу України в умовах ринкової економіки / Економіка та держава. – 2008. – №4. – С. 25–29

3. Чуприна Ю.А. Побудова концепції інтеграції підприємств стейкхолдерів до складу будівельного кластеру. [Текст] // Формування ринкових відносин в Україні// 2019 зб.наук.праць №1 (212) DOI: 10.521/zenodo.2581190

4. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади [монографія]. Х. : ХДЕУ, 2004. - 472 с.

5. Delgado M., Porter, M. Stern SConvergence, Clusters, and Economic Performance. 2008. URL : http://astro.temple.edu/~mdelgado/index_files/DPS_Cluster.pdf

6. Кузьмін О. Є., Жежуха В. Й. Кластер як чинник інноваційного розвитку підприємств територіальних утворень Економіка України. – 2010. – С. 14 – 23.

References:

1. Popov, O. Ye. (2009), *Teoretyko-metodolohichni ta kontseptual'ni zasady formuvannia orhanizatsijno-ekonomichnoho mekhanizmu korporatyvnoho upravlinnia*, INZhEK, Kharkiv, Ukraine.
2. Tian, R.B. (2008), “Perspektyvy ta problemy investytsijnoi polityky pidpryemstv budivel'noho kompleksu Ukrainy v umovakh rynkovoï ekonomiky”,*Ekonomika ta derzhava*, vol. 4, pp. 25–29.
3. Chupryna, Yu.A. (2019)), “Pobudova kontseptsii intehratsii pidpryemstv stejkkholderiv do skladubudivel'nohoklasteru”,*Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini // zb.nauk.prats'*, vol. 1 (212) DOI: 10.521/ zenodo.2581190
4. Yastrems'ka, O. M. (2004), *Investytsijnadiial'nist' promyslovykhpidpryemstv: metodolohichnitametodychnizasady*, KhDEU, Kharkiv, Ukraine.
5. Delgado, M., Porter, M., and Stern, S. (2008), “Convergence, Clusters, and Economic Performance.”, available at:http://astro.temple.edu/~mdelgado/index_files/DPS_Cluster.pdf
6. Kuzmin, O.Ie. and Zhezhukha, V.I. (2010), “Klastery iak chynnyk innovatsiinoho rozvytku pidpryemstv i terytorialnykh utvoren”,”*Ekonomika Ukrainy*, pp. 14-23.

Г.М. Рыжакова, Ю.А. Чуприна, Д.А. Гавриков, М.В. Бородавка
Формирование строительного кластера в формате государственных инвестиционных целевых программ

В статье рассматривается формирование управления потенциалом строительного кластера в части инвестиционно-строительных проектов государственных целевых программ. В статье выделены основные особенности реализации программы развития строительного кластера в формате государственных инвестиционных программ. Предложенная модель функционирования и организации строительного кластера, специфической особенностью которой является отличие от других моделей взаимосвязь и взаимодействие между элементами, позволяет решить широкий спектр вопросов.

Ключевые слова: строительный кластер, инвестиции, строительное предприятие.

G. Ryzhakova, Yu. Chuprina, D. Gavrikov, M. Borodavka
Formation of a construction cluster in the format of state investment target programs

The article deals with the formation of management potential of the construction cluster in the part of investment and construction projects of state target programs. The article highlights the main features of the implementation of the construction cluster development program in the format of state investment programs. The model of functioning and organization of a construction cluster is proposed, the specific feature of which is different from other models of interconnection and interaction between elements of the cluster, which allows to solve a wide range of issues.

Key words: construction cluster, investment, construction company.